

IN MEMORIAM ABRAHAM WILLEM KLOOS

DOOR

P. JANSEN (Amsterdam)

3 Juni 1952 stierf hij, 72 jaar oud.

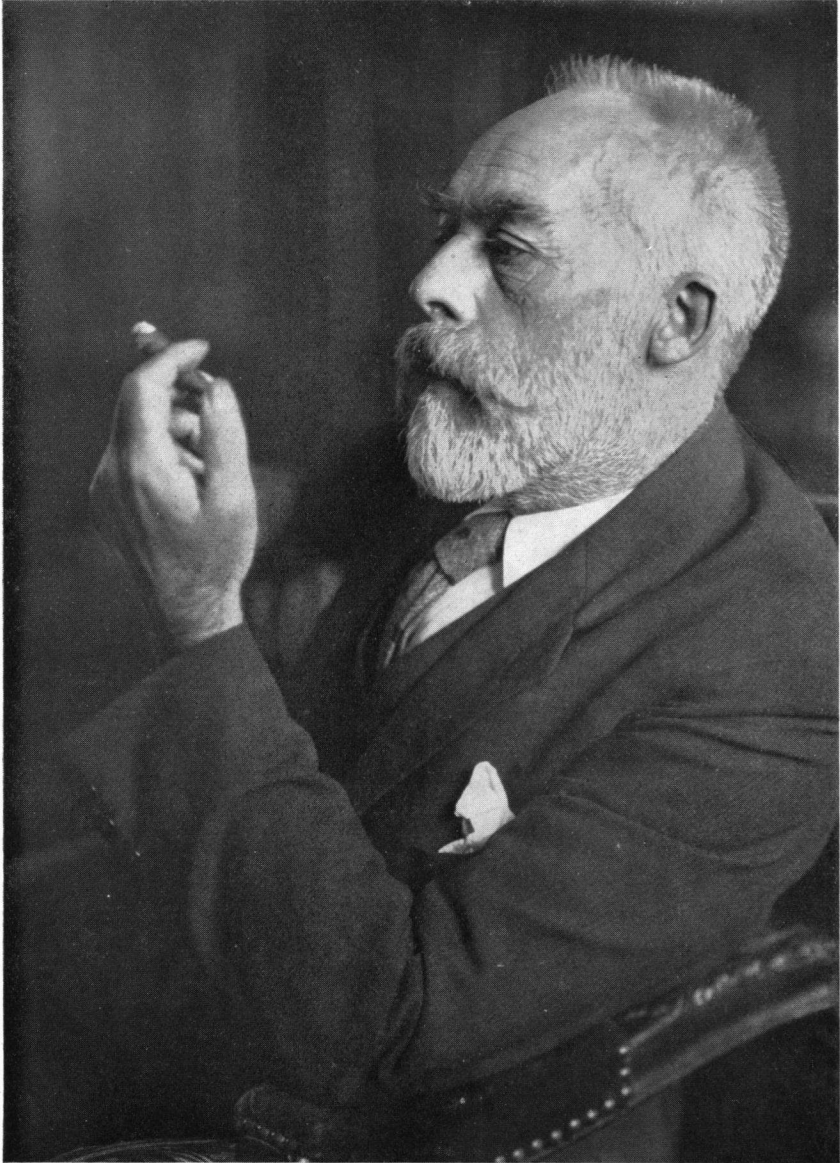
De Jaarvergadering der Vereniging in Januari heeft hij nog bijgewoond, zijn laatste financieel overzicht gegeven en zijn laatste begroting verdedigd. Toen hij thuis kwam voelde hij zich ziek. Snel verergerde zijn toestand, zodat hij in het ziekenhuis moest worden opgenomen. Een zware operatie heeft hem niet kunnen redden. Na een korte opleving kwam de terugslag en spoedig daarna het einde.

Terwijl ik dit schrijf hangt tegenover mij zijn portret met zijn scherpe en toch zo zachtmoedige blik: ogen die welbehaaglijk konden glanzen en geestig twinkelen. Het is een moeilijk realiseerbaar feit, dat hij mij nooit meer zal aankijken. Er is iets weggebrand uit mijn hart. En dat moet het geval zijn bij allen die hem kenden, bij al zijn leerlingen, bij allen voor wie hij een floristisch mentor is geweest.

Hij was Delfts Ingenieur en is leraar in de wiskunde en mechanica geweest aan de Dordse M.T.S., waaraan hij vanaf de oprichting tot aan zijn pensioenering in 1945 verbonden is gebleven. Hij behoorde tot de pioniers op dat gebied van het onderwijs. Zijn onderrichtscapaciteit kan moeilijk overschat worden. Een vak als mechanica, dat zo droog kan zijn, werd onder zijn handen levend en interessant.

40 Jaar zijn wij vrienden geweest en de eerste maal, dat ik hem sprak, staat mij nog even helder voor de geest als de laatste. Die eerste maal viel op een voorjaarsavond in 1912, toen hij mij kwam opzoeken: een slanke man met een zwarte ringbaard, de haren van zijn kuif rechtopstaand boven een hoog voorhoofd. Hij kwam advies inwinnen omtrent enkele door hem in de omgeving van Goes, zijn eerste standplaats, verzamelde planten en tevens raad vragen over de inrichting van een wetenschappelijk herbarium. Nog geen uur hadden wij met elkander gepraat, of wij wisten dat wij vrienden zouden worden, verbonden door de banden, die zich tussen liefhebbers der vrije natuur als het ware van zelf vormen.

De laatste maal viel in Mei 1952, een heerlijke voorjaarsmorgen, toen hij mij over de Nieuwe Weg zag aankomen en mij in tuin-costuum op zijn klompen tegemoetkwam, de beide handen naar mij uitstekende. Hij scheen herstellende van de zware operatie, al was zijn gezicht nog doorploegd van de ellende, die hij had doorstaan. Samen hebben wij die morgen onder de warme voorjaarszon in zijn tuin doorgebracht, waar honderden planten uitliepen of reeds bloeiden, allerlei merkwaardigheden bejukkend en besprekend, niet wetend dat het de laatste maal zou zijn. Zo goed voelde hij zich toen, dat

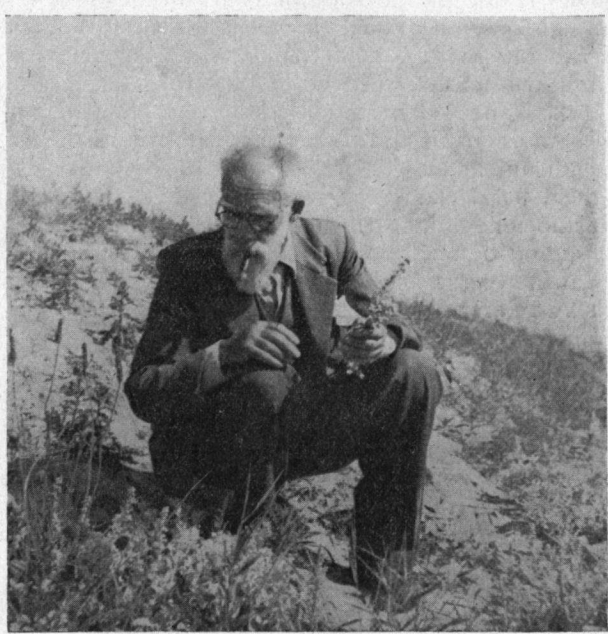

A. W. KLOOS †

hij al plannen maakte om, desnoods met een auto, de zomere excursie mee te maken.

Tussen beide ontmoetingen liggen 40 jaar van vriendschap en samenwerking.

In 1912 werd Kloos lid der Ned. Bot. Vereniging. Dat was juist in de tijd na de reorganisatie, zo treffend door Wachter in het Gedenkboek beschreven, de tijd waarin de floristiek uit het verenigingsleven dreigde te verdwijnen. Hij nam dadelijk deel aan het werk der toen opgerichte Floristische Club en hield op de eerste vergadering in Leiden reeds een voordracht over afwijkende vormen van *Salix* en *Viola*. Nadat in 1913 de Commissie voor het floristisch onderzoek het recht kreeg zelfstandig te vergaderen en ruimte kreeg om floristische mededelingen te publiceren werd deze Club overbodig. In 1917 werd Kloos lid der Commissie. Door zijn vele excursies,

Op excursie in 1952

waarvan een steeds groeiend herbarium het gevolg was, nam zijn kennis der flora zo toe, dat hij onbetwist de grootmeester der Nederlandse floristen werd. Toen dan ook Vuyck in de laatste jaren van zijn leven niet meer op de excursies aanwezig was, werd Kloos aangewezen die excursies te leiden (de eerste in 1924 naar Eysden). Na Vuycks overlijden in 1931 was hij diens aangewezen opvolger en sinds die tijd heeft hij bijna alle zomere excursies voorbereid, geleid en van de meeste een verslag gegeven in het Ned. Kr. Archief. Op die excursies was hij leider en makker tevens, onvatbaar voor weers- en andere invloeden, onvermoeid en onverstoort van humeur. Ik

heb hem slechts eenmaal boos gezien, op de excursie naar Coevorden, toen hij meende, dat enige jongeren trachtten hem de leiding uit handen te nemen. Dit bleek gelukkig een misverstand en de vrede was dadelijk getekend. Ik zie zijn karakteristieke figuur nog, meest in een wit of lichtgrijs costuum, dat tegen het einde der excursie alle kleuren van de regenboog vertoonde; zijn witte plantentrommel met speciaal voor hem gesmede plantenschop. Want hij verzamelde niet alleen voor zijn herbarium, maar groef vele merkwaardigheden uit, om ze in zijn tuin te kweken. Begaafd met een scherpe blik wist hij alle soorten op te sporen, die in het onderzochte gebied moesten of konden voorkomen. Zo was het lange tijd zijn hobby, om overal waar hij kwam naar *Centunculus minimus* te zoeken, die voor zeldzaam doorging, en hij slaagde er bijna altijd in deze voor vele floristen onvindbare plant te ontdekken. Naast deze officiële zomerexcursies leidde hij meestal ook een Pinksterexcursie, liefst naar het Zuiden van ons land, waarbij met HENRARD, WACHTER en mij, na het uitvallen van HENRARD met ons drieën en later met een klein gezelschap intensief werd gewerkt. Vroeg opstaan was daarbij niet zijn sterke kant. Zo herinner ik mij een excursie in Houthem, waarbij hij 's morgens in bed bleef, totdat de trein in Meerssen affloot en dan speelde hij het nog klaar om juist op het nippertje met zijn ontbijt in de hand de laatste coupé binnen te stappen. Maar als wij van een vermoeiende dagtocht terug waren, dan moest en zou de rest van de avond besteed worden aan uitzoeken, inleggen en critisch bespreken van het verzamelde materiaal, dikwijls tot laat in de nacht. Gewoonlijk kwamen wij dan na enige weken nog eens bij hem thuis samen, om onze resultaten te vergelijken. Zo werd, met medewerking van zijn vrouw, zijn huis aan de Nieuwe Weg te Dordrecht een floristisch asyl. Hoevelen heeft hij daar met onuitputtelijk geduld spoorwijs gemaakt en geholpen! Hoevelen heeft hij in zijn tuin de verschillen getoond tussen verwante soorten en ze aangemoedigd hun onderzoek voort te zetten? Altijd stond hij klaar zijn uitgebreide kennis ten dienste te stellen van een ernstige zoeker. Ook de kleinste onopgeloste kwestie bleef zijn aandacht vast houden, zodat het kon gebeuren van hem een brief te ontvangen, waarin de oplossing stond van een hem jaren geleden voorgelegd raadsel. Was het wonder dat hij het geestelijk middelpunt werd van floristisch Nederland?

Daarnaast wierp hij zich op het onderzoek van vele moeilijke en vormenrijke geslachten. Zijn vele artikelen in Ned. Kr. Archief, in De Levende Natuur, zijn tabellen in de geïllustreerde Flora van HEIMANS en THYSSE, zijn werk voor de Flora Neerlandica getuigen alle van zijn scherpe blik, zijn literatuurkennis en zijn vermogen om moeilijke kwesties duidelijk uit te leggen. Dank zij zijn talrijke bezoeken aan allerlei adventiefterreinen verwierf hij zich een enorme soortenkennis. De talrijke raadsels, welke deze planten hem stelden, loste hij eerst op met behulp van zijn leermeester en vriend ALB. THELLUNG, later zelfstandig met raadpleging van de schatten in 's Rijks Herbarium.

Zo werd hij tot autoriteit en vraagbaak voor allen, die in adventie-

ven belang stelden, waaronder vele bekende botanici uit alle delen der wereld. De resultaten publiceerde hij als „Aanwinsten” in het Kr. Archief. Zij bevatten beschrijvingen en discussies van honderden soorten, waaronder vele nieuwe vormen en zij zullen steeds een onuitputtelijke bron blijven voor de geschiedenis der Nederlandse floristiek vanaf 1914. De eerste 27 deeltjes, lopende van 1914—1944, met het register saamgebonden, vormen een boek van meer dan 600 paginas. In Archief 57 en 58 werd deze serie voortgezet en in de eerste aflevering van de Acta Botanica Neerlandica vindt men nog een uitvoerig overzicht van de aanwinsten tot en met 1950. Tot enige dagen voor zijn dood was hij, te bed liggend, nog bezig met de aanwinsten van 1951.

Ook als voorzitter der Paas- en Kerstvergaderingen was KLOOS een opvallende figuur. Wie ziet hem niet de zaal binnenkomen met zijn steeds in een zwart zeil verpakte portefeuille, een hoorn des overvloeds, waaruit hij naar alle zijden voor de aanwezigen gedetermineerde planten uitdeelde? Wie ziet hem niet de hamer opnemen en langzaam met iets gebogen hoofd een informele, meest geestige inleiding houden? Wie ondervond niet zijn bindende invloed, nooit scherp tegenover personen maar wel scherp tegenover planten? Het zijn mensen als KLOOS, die van de floristische bijeenkomsten een vriendenkring hebben gemaakt.

In nog vele andere functies maakte hij zich verdienstelijk jegens de Vereniging. Als lid der Herbarium-commissie controleerde hij zelf de determinaties van alle ingezonden planten, zodat de volledige commissie slechts de resultaten van zijn werk had te beoordelen. Als lid der Zuiderzee Commissie hielp hij o.a. mee aan het onderzoek van Wieringen en de Balgzandpolder. Onze laatste Zuiderzee-excursie gold het onderzoek der Phragmites-vegetatie in de N.O. Polder in 1946. Vanaf 1926 was hij lid van de Commissie voor Bibliotheek en Herbarium, terwijl hij als lid der redactie voor de Flora Neerlandica de uitgave sterk stimuleerde en veel werk er voor verzette. Verder was hij van 1928—32, van 1938—42 en van 1949 tot aan zijn dood penningmeester der Vereniging. Naast J. G. SLOFF was hij de voornaamste medewerker van de I.V.O.N en hij werd door de Bot. Society of the Brit. Isles in 1950 uitgenodigd om op haar “Conference on the study of the distribution of British plants” een voordracht te houden over de Nederlandse wijze van kartering.

Geen wonder dat de Vereniging hem ter gelegenheid van de viering van het honderdjarig bestaan het erelidmaatschap aanbood. Hij had dat zeker verdiend en stelde het zeer op prijs. Ook de officiële botanische wetenschap waardeerde zijn werk, door hem op 10 Januari 1946 het doctoraat honoris causa te verlenen. Dit viel juist in een periode van geestelijke depressie, die hem tegen het eind van de oorlog was overvallen. Twee van zijn zoons hadden het leven verloren door toedoen van de Duitsers. De talrijke bewijzen van waardering en vriendschap, die hij bij deze gelegenheid uit binnen- en buitenland ontving, deden hem zijn oude veerkracht weer terug vinden.

Nadat hij van de M.T.S. afscheid had genomen, werd hij honorair medewerker aan 's Rijks Herbarium en begon hij aan een monografische behandeling van het geslacht *Amaranthus*. Hij bezocht daartoe enkele buitenlandse Herbaria en determineerde het materiaal uit talrijke andere. Ofschoon hij enige voorlopige resultaten publiceerde is het werk niet geheel gereed gekomen. Moge er een systematicus te vinden zijn, die er de laatste hand aan wil leggen.

De zesde Juni 1952 is hij te Westerveld verast, waarbij vele vrienden, oud-leerlingen en bekenden hem de laatste eer bewezen. De talrijke uitingen van rouw over zijn heengaan, van waardering voor wat hij tot stand bracht, van dankbaarheid voor zijn hulp en vriendschap zijn verklonken.

Maar hij zal, zolang er nog floristen leven die hem hebben gekend, niet verzinken in de afgrond van de tijd, want de herinnering aan hem zal hen bij hun werk en op hun excursies blijven vergezellen.

Juli 1952.